

**Malika Niyozmurodova**

*CHDPU Pedagogika fakulteti*

*Maxsus pedagogika (logopediya) yo’nalishi*

*1-bosqich 23/5-guruh talabasi*

**Shoxida Nusratilloevna Miraxmedova**

*Gumanitar fanlar fakulteti*

*“Fakultetlararo ijtimoiy fanlar” kafedrası o’qituvchisi*

*CHDPU*

**Annotatsiya.** *Ushbu maqolada internetning inson ayotidagi o’rni tobora kuchayib borayotganligi hayotimizning bir qismi vertual makonda-ijtimoiy tarmoqlar, messenjlar, saytlar o’yinlarda o’tayotganligi haqida yoritilgan.*

**Kalit so’zlar:** *Internet, virtual, vizual olam, saytlar, messenjerlar.*

**Kirish.** Internet bu- hozirgi zamon talabidagi yagona ommabop kompyuter tarmog’i hisoblanadi. Bizga barcha sohalarga oid noaniqlik ya’ni ongimizga mavhum bo’lgan tushunchalar haqida ochiq oddiy va ravon ma’lumot beruvchi axborot manbaidir. Bugungi kunda har bir sohada raqamlashtirish va internt juda jadallik bilan rivojlanib kelmoqda. Internet bizning hayotimizga juda jadallik bilan kirib klemoqda. O’qishda, ishda, uyda umuman hamma joyda biz internet tarmoqlariga murojaat etamiz. Qog’ozbozlikka chek qo’yib hozirda internet sahifalar bilan ishlanmoqa. Bugungi kunda mamlakatimizda ta’lim sohasini rivojlangan davlatlar darajasiga ko’tarish yo’lida ulkan qadamlar qo’yilmoqda. Internet tizimi haqida yosh avlodlarga yanada chuqurroq tushuntirib berish maqsadida har bir sinf darsligiga informatika fanlari joriy etildi. Hamda hozirda rivojlanib kelayotgan IT kurslari ham mavjud. Oliy talim muassasalarida ham qog’ozbozlikka chek qo’yilib Hims dasturi joriy etildi. O’rta maktablarda esa kundalik.kom dasturi joriy etilgan, bularning barchasi xalqizimizning qulayligi uchun xizmat qilishi kerak albatta. Ammo internet sahifalaridan o’zlarining manfaatlari yo’lida noto’g’ri foyalanuvchilar ham yo’q emas oramizda.ayniqsa yosh bolalar internet tarmoqlari orqali har xil o’yinlar o’yinaydi va bu o’yinlar orqali bola psixologiyasiga ta’sir o’tkazadi. Har bir ota-ona bolalarini internet tarmoqlaridan qay maqsadda foydalanayotganiga jiddiy e’tibor bersalr bunday holatlarni oldini olgan bo’lamiz. Hozirda deyarli barcha insonlar internetga kiradi. Uyali aloqa vosittalridan foydalanadi. Telefonimizdagi sahifalar telegramm, instagramm, you tobe sahifalaridan oqilona foydalanishimiz kerak. Avvalo, asosiy muammo internetga qaramlikdir. Ular buni oila, uy, suv va oziq-ovqat kabi muhim

va zarur deb hisoblashadi. Ba'zi mamlakatlarda Internetga qaramlik allaqachon milliy muammo sifatida qaralmoqda. Bundan tashqari, eng ko'p ko'rilgan muammolar orasida kompyuterda uzoq vaqt qolish tufayli odamlarning ko'rish qobiliyati yomonlashishi vatayanch-harakat tizimining yomonlashishi mavjud.

Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf hazratlarining "Ijtimoiy odoblar" kitobida "Jumladan, matbuot va axborot vositalaridan foydalanishning ham me'yori bo'lishi kerak. Ulardan o'ziga, oilasiga, xalqiga va vataniga foydali bo'ladigan narsalar haqida ma'lumotni olish mumkin. Buning uchun rejali ish yuritish kerak bo'ladi. Ma'lum soatlarda ma'lum narsani ko'rish, o'qish yoki eshitish mumkin". Odam yuz yil yashasa ham umr qisqa. Uni ilm olish va o'rganishga sarflagan ma'qul. Virtual olamdan ham ilm yo'lida yaxshilik maqsadida foydalansak, o'z-o'zidan bu qurilmalar bizga xizmat qiladi. mamlakatlarning ta'lim sifati va samaradorligini o'rganish hamda mamlakatlarning bu ko'rsatkichlaridagi o'zaro farqlarni tahlil qilish, ushbu mamlakatlar ta'lim tizimining o'ziga xos xususiyatlarini baholash kabi usullardan foydalanishlari mumkin.

Ushbu yondashuvning asosiy tadqiqotchilaridan biri 1988-yildan beri AQSHda Ta'lim va iqtisodiyot yo'nalishlari bo'yicha Milliy markazni (National Center on Education and the Economy) boshqarib kelayotgan Mark Takerdir. U 2009-yilda bir qator tajribali tadqiqotchilarni to'pladi hamda PISA tadqiqotlarida ishtirok etib kelayotgan, ta'lim tizimi jadal rivojlanayotgan yetakchi davlatlarning tajribasini tahlil qilish asosida AQSH ta'lim tizimi uchun tavsiyalar ishlab chiqishga bel bog'ladi. Tadqiqot davomida tarixchilar, siyosatchilar, iqtisodchilar, ta'lim sohasidagi mutaxassislar, oddiy fuqarolar, jurnalistlar, tadbirkorlar va o'qituvchilar bilan suhbatlashildi. Takerning bu tashabbusi Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) tomonidan olib borilayotgan amaliy tadqiqotlarini turli kasb vakillari va aholi qatlamlarining qiziqarli qarashlari va foydali takliflari bilan to'ldirdi hamda keyinchalik salmoqli tadqiqotlar uchun zamin yaratdi.

Mamlakat ta'lim tizimining individual rivojlanishini tahlil qilish shu mamlakatning tarixini, an'anaviy qadriyatlarini, kuchli tomonlari va o'ziga xos milliy muammolarini ham o'rganishni talab etadi. Takerning qiyosiy tadqiqotlari ta'lim sohasida yaxshi natijalar bilan ajralib turadigan mamlakatlarning ta'lim siyosatidagi kutilmagan xususiyatlarni ochib berdi:

Yuqori samarali ta'lim siyosatiga ega mamlakatlar o'z fuqarolarini resurslarni qisqa muddatli maqsadlarga sarflashdan ko'ra, ta'lim orqali kelajakka sarmoya kiritishga sarflash manfaatli ekanligiga va ishchi kuchining narxi uchun emas, balki sifati uchun kurashish lozimligiga ishontirdilar. Ta'limning yuqori mavqei – bu tenglamaning faqat bir tomonidir. Uning ikkinchi tomoni esa – bu nafaqat iqtidorli o'quvchilar, balki har qanday o'quvchi yaxshi o'zlashtira olishi mumkinligiga



bo'lgan ishonchdir. Ba'zi mamlakatlarda faqat oz sonli kishilargina yaxshi natijalarga erisha olishi mumkin degan fikr mavjud. Ammo, PISA tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, bunday qarash ijtimoiy nomutanosiblikni kuchaytiradi. Bundan farqli o'laroq, Estoniya, Kanada, Finlyandiya va Yaponiya kabi turli mamlakatlarda ota-onalar va o'qituvchilar har bir o'quvchi yuqori talablarga javob bera olishiga ishonishadi. Ushbu ishonch dars jarayonidagi talabalar va o'qituvchilarning xatti-harakatlarida namoyon bo'ladi. Bunday tizimlardagi ta'lim munosabatlarining ishtirokchilari talabalarning qobiliyatlari, iste'dod va qiziqishlarini aniqlash bilan cheklanib qolmasdan, balki har bir o'quvchida ushbu xususiyatlarni rivojlantirishdek natijalarga erishdi.

Eng yaxshi maktab tizimlari ta'lim standartlaridan chetga chiqmagan holda o'quvchilarning ta'limga oid turli xil ehtiyojlarini aniqlab, tabaqalashtirilgan pedagogik ta'lim orqali bu ehtiyojlarni qondirishga qaratilgan. Ushbu tizimlarda insonlar oddiy talabalar ham g'ayrioddiy iste'dodlarga ega bo'lishi mumkinligini tan olishadi va shuning uchun barcha talabalar yuqori ta'lim standartlariga javob berishlari uchun o'zlarining bor imkoniyatlarini safarbar qilishadi. Bundan tashqari, ushbu tizimlardagi o'qituvchilar o'z kuchlari, vaqtlari va mablag'larini nafaqat o'quvchilarning o'zlashtirishiga, balki ularning farovon yashashiga ham sarflaydilar. Hech qaysi mamlakatda maktab tizimining sifati o'qituvchilarni tayyorlash sifatidan yuqori bo'la olmaydi. Shuni inobatga olgan holda, ta'lim tizimi sifatini oshirish uchun eng avvalo pedagoglarning kasbiy tayyorgarligini yuqori bosqichga ko'tarish lozim. Eng yaxshi ta'lim tizimi amal qiluvchi mamlakatlarda o'qituvchilarning bilim salohiyatiga katta e'tibor beriladi, ularning davriy ravishda o'qitib boriladi, o'qituvchilarga, ayniqsa qiyinchiliklarga duch kelgan yosh o'qituvchilarning malaka oshirishlariga ko'maklashiladi va kasbiy standartlarga muvofiq ish haqi tizimi joriy etiladi. Bundan tashqari, bunday mamlakatlarda o'qituvchilarning eng yaxshi pedagogik tajribalarni o'rganishlari, hamkorlikda ishlashlari, kasbiy o'sishi hamda shaxsiy karyera pog'onalariga ko'tarilib borishlari uchun sharoit yaratiladi.

Yuqori samarali maktab tizimlari rahbarlarining birinchi galdagi vazifalari - bu o'quvchilarning o'zlashtira olish imkoniyatlarini o'rganish va bu o'quvchilarga o'qituvchilar tomonidan nimalarni o'rgatishi lozimligini aniqlashdan iboratdir. Bunday davlatlar allaqachon ma'muriy boshqaruv va qog'ozbozlik tizimidan voz kechib, mehnatni tashkil etishning professional shakllariga o'tganlar. Ular o'qituvchilarning innovatsion faoliyatlarini rag'batlantiradilar, nafaqat individual balki jamoaviy faoliyat samaradorligini oshirishga yordam beradigan professional rivojlanishni qo'llab-quvvatlaydilar. Yetakchi maktab tizimlarida ma'muriyat va o'qituvchilar iyerarxik munosabatlardan uzoqlashishga va pastdan yuqoriga qarab rivojlanishga harakat qilmoqdalar. Shu bilan birga, ular o'qituvchilar yoki maktablar

o‘rtasidagi gorizontal aloqalarni mustahkamlashga, hamkorlik madaniyati va kuchli innovatsion tarmoqlarni yaratishga harakat qilmoqdalar.

Eng samarali maktab tizimlari har bir o‘quvchiga ilg‘or pedagogik tajribalar asosida yuqori darajadagi bilim beradi. Ushbu maqsadga erishish uchun murakkab boshqaruvga ega bo‘lgan maktablarga eng tajribali direktorlar va eng past o‘zlashtiruvchi sinflarga esa eng mahoratli o‘qituvchilar jalb qilinadi.

Xulosa. Ushbu maqoladan hozirgi kunda hayotimizga kirib kelgan va ayniqsa yoshlar orasida keng tarqalgan vertuallashuvning bizning yashash tarzimizga ta‘siri va mamlakatimiz rivojiga to‘siq bo‘ladigan jihatlari haqida so‘z yuritdik. Har bir inson o‘zi foydalanayotgan manbaa ishonchli ekaniga chuqur e‘tibor qaratishi kerak. Hozirgi axborot texnologiyalari va shiddat bilan rivojlanishi bolalarning dunyoqarashini torayib borayotganidan dalolat beradi. Ota onalarimiz bolalarini telefonlarini doimiy nazortga olib, tekshirib turishi va turli xil o‘yinlarga kirib o‘ynashlariga chek qo‘yishlari lozim. Mutafakkirlarimizning pedagogik qarashlari hozirgi kunda ham o‘zining dolzarbligi bilan ahamiyatli bo‘lib, barkamol avlod tarbiyalashda, o‘sib kelayotgan yosh avlodda chinakam insoniy tuyg‘ularni shakllantirishda, farzandlarimizni umuminsoniy ezgu g‘oyalar ruhida tarbiyalashda, pedagog-murabbiylarning ma‘suliyatli va sharafli vazifalariga vijdonan yondashishlarida dasturamal bo‘lib xizmat qiladi. Mening fikrimcha Media savodxonlik fanini biz hozirda faqat Oliy ta‘lim muassasalaridagina o‘qimoqdamiz va internetdan qay yo‘sinda foydalanish kerakligini bilib boryapmiz. Manashu fanni O‘rta ta‘lim muassasalariga ham joriya ettirish kerak. Chunki hozirgi har bir yosh bola internetga kiradi. Lekin ularda internetdan qay maqsadda foydalanish kerak, qaysi saytlar cheklanganligi haqida ularda to‘laqonli tushuncha shakillanmagan. Shuning uchun ham ular har xil o‘yinlar orqali ong rivojlanishiga to‘sqinlik qiladigan saytlarga qo‘shilib qolishi natijasida ularning rivojlanishdan orqada qolishi kuzatilmoqda. Bu birgina bolaga emas mamlakatimiz rivojiga ham ta‘sir ko‘rsata boshlaydi.

Biz internet tarmoqlaridan unumli va yetarlicha foydalanishimiz kerak. Hayollarni chalg‘ituvchi saytlar va botlarga e‘tibor qaratmasdan o‘qishimiz zarur. Chunki O‘zbekistonning kelajagi bizning ya‘ni yosh avlodning qo‘lida.

#### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

109. Mirahmedova, S. N. (2021). Is‘xoqxon Ibrat asarlarida ma‘naviy-axloqiy qarashlarning o‘ziga xos xususiyatlari. *Academic research in educational sciences*, 2(5), 770-778.

110. Nusratilloeyevna, M. S. (2023). Ma'naviy makonning falsafiy muammolari. *So‘ngi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi*, 6(7), 128-130.



111. Mirahmedova, Shohida (2023). Ma'naviy makonning falsafiy muammolari. *SO'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, 6(7), 135-137.
112. Mirahmedova, S. (2023). Ma'naviy makonga oid yondashuvlar. *Ilm-fan va ta'lim*, 1(7).
113. Nadim, H. (2021). Afg'oniston o'zbeklari to'y-marosim etnografizmlarining forsiy lug'atlardagi ko'rinishlari. *NamDU ilmiy axborotnomasi*.
114. Pazilova, M. E. (2004). Pedagogical bases of formation of student's spirituality by means of hadiths. pfn dissertation.
115. Ermekbaevna, P. M. (2021). Development of intellectual activity of students through the heritage of our ancestors. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 12(8).
116. Pazilova, M. (2022). Талабаларнинг ўқув-билиш фаолиятини ривожлантириш-давр талаби. *Science and innovation*, 1(В8), 1288-1294.
117. Pazilova, M. E. (2017). Didactic Opportunities in Pedagogical Cooperation. *Eastern European Scientific Journal*, (5), 54-58.
118. Kadyrova, O. K. (2020). Professional pedagogical activity its types and structure. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, 1(12), 93-96.
119. Kadyrova, O. K. (2021). Foundations of artistic synthesis in the literatures of the west and the east at the present stage. *Innovative engineering and management research*, 10(01), 227-232.
120. Kadirova, O. K. (2021). Comparative typological analysis of Russian-Uzbek literary relations in their historical development. *湖南大学学报 (自然科学版)*, 48(12).
121. Kadirova, O. K.; Kadirova, Z. Z. (2023). O'zbek terminologiyasi. *Darslik*, 1(1), 155.
122. Кадирова, О. Х., & Кадирова, З. З. (2022). Ўзбек терминологияси. *Журнал филологических исследований*, 1(2), 156-160.
123. Quvondiqov, S. S. (2022). Dynamic situation as a meta way of perception and understanding of competitive activity in martial arts.
124. Кувондиқов, С. С. (2023). Structure and long-term dynamics of competitive activity of highly qualified basketball players. *инновации в педагогике и психологии*, 6(3).
125. Sidikovich, K. S. (2023). Analysis of national and foreign experiments on the diagnosis of processes for the development of a sense of patriotism. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 16, 243-248.
126. Kuvondikov, S. S. (2023). Model for the development of a sense of patriotism in future educators. *Confrencea*, 6(6), 289-292.

127. Sidikovich, K. S. (2023). Integrative-Pedagogical Features of The Development of A Sense of Patriotism in Future Educators. *European Journal of Pedagogical Initiatives and Educational Practices*, 1(2), 259-264.
128. Sidikovich, K. S. (2023). Theoretical bases of developing a sense of patriotism in future teachers based on the competence approach. *Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development*, 15, 363-366.
129. Кувондиқов, С. (2022). Связь эмоций с психическим состоянием борцов высокой квалификации. *ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ*, 5(7).
130. Quvondiqov, S. S. (2023). Vatanparvarlik tarbiyasiga kompetensiyaviy yondashuvni tadbiq etish ijtimoyi zarurat sifatida. *Pedagogika*, 1(3), 33-37.
131. Quvondiqov, S. S. (2023). Vatanparvarlik tuyg'usini rivojlantirish jara yonlarini tashxis etishga doir milliy va xorijiy tajribalar tahlili. *TDPU Ilmiy axborotlari*, 1(3), 248-254.
132. Mirahmedova, S. (2023). Harakatlar strategiyasi-O'zbekiston milliy taraqqiyotining yangi bosqich asosi hamda jamiyatdagi o'zgarishlar. *PEDAGOG*, 6(5), 42-54.
133. Mirahmedova, S. (2023). Mafkuraviy makon tushunchasining mazmun-mohiyati. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(5), 180-182.
134. Mirahmedova, S. (2023). Ma'naviy makon: imkoniyat va istiqbollor. *RESEARCH AND EDUCATION*, 2(5), 93-95.
135. Nusratillojeva, M. S. (2023). Spiritual Space: Opportunities and Prospects. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 2(9), 230-234.